

UKÁZKA – UMĚLECKÝ TEXT

Anna zapomněla na své sousedy v kupé, za houpavé kolébatvé jízdy vdechovala čerstvý vzduch, až se opět pohřžila do svých myšlenek. Kde to přestala? Už ví. Ano, že si nemůžeme vzpomenout na situaci, za které by život nebyl mukou, že jsme všichni stvořeni k tomu, abychom se trápili, a všichni to víme a všichni si vymýšlíme způsoby, jak bychom se oklamali. A když člověk vidí pravdu, co mu zbývá? „Proto byl člověku dán rozum, aby se zbavil toho, co ho trápí,“ pravila dáma francouzsky, zřejmě spokojena se svou frází. Ta slova byla Anně odpovědí na její myšlenku.

Zbavit se svého trápení, opakovala si. A když se podívala na červenolícího muže a hubenou ženu, poznala, že neduživá paní se považuje za nepochopenou, že ji muž klame a utvrzuje ji v tomto názoru. Anna takřka viděla jejich příběh a všechna zákoutí jejich duše, na něž namířila světlo. Ale nic zajímavého v tom nebylo, a proto pokračovala ve svých myšlenkách.

Ano, je to velké trápení a člověku byl dán rozum, aby se ho mohl zbavit. Proč nezhasit svíci, když už člověk nemá, nač by se díval, když si oškliví vše, co vidí? Proč ten průvodčí vyběhl na stupátko, proč tak křičí ti mladí páni tam v tom voze? Proč mluví, proč se smějí? Všecko je nepravda, všecko je lež, klam a zlo!

Když vlak vjel do stanice, vystoupila Anna s hloučkem ostatních cestujících, a vyhýbajíc se jim jako malomocným, zůstala stát na nástupišti a usilovně vzpomínala, proč sem přijela a co chtěla udělat. Vše, co se jí dřív stálo možné, v té chvíli stěží chápala, zvláště v hlučícím davu všech těch nestydatých lidí, kteří ji nenechávali na pokoji. Buď se k ní hnali nosiči, nabízející své služby, nebo tu chodili mladí muži, dupající po prknech nástupišť, hlasitě se bavili a prohlíželi si ji, anebo zas se jí nevyhnuli lidé, kteří šli proti ní. (...)

Přednosta stanice, který šel kolem ní, se zeptal, zda pojedě dál. Malý prodavač kvasu z ní oka nespustil. Bože, kam půjde? Šla po nástupišti dál a dál. Na konci nástupišť zůstala stát. Dámy a děti, jež byly naproti pánovi v brýlích a hlasitě se smály a hovořily, umlkly a prohlížely si ji, když došla k nim. Zrychlila krok a ustoupila k okraji nástupišť. Blížil se nákladní vlak. Nástupišť se otřásl a Anně se zdálo, že zase jede.

A vtom si vzpomněla na člověka, kterého přejel vlak v den, kdy se poprvé setkala s Vronským, a najednou pochopila, co má dělat. Hbitým, svižným krokem se stoupila po schůdkách vedoucích od čerpadla ke kolejím a stoupla si těsně k vlaku, který jel kolem ní. Dívala se na spodek vozů, na šrouby, řetězy a vysoká litinová kola prvního vozu, zvolna se valícího, a snažila se odhadnout střed mezi předními a zadními koly i okamžik, kdy bude ten střed proti ní. Tam! Hleděla do stínu vozu, na písek smíšený s mourem, kterým byly zaváty pražce. Tam, právě doprostřed, a potrestá ho a zbaví se všech i sebe.

Chtěla se vrhnout pod první vůz, jehož střed se octl proti ní. Ale začala si sundávat z ruky červenou kabelku a to ji zdrželo, až už bylo pozdě, střed vozu ji minul. Musela čekat na další vůz. Zmocnil se jí pocit, jaký mívala, když se při koupání chystala vejít do vody, a udělala si křížek. Navyklý pohyb při znamení kříže vyvolal v její duši celý řetěz dětských divčích vzpomínek, temnota, která jí všecko zahalovala, náhle spadla a na okamžik před ní vyvstal život se všemi hřejivými minulými radostmi. Ale nespouštěla zrak z kol druhého vozu, který se blížil. A přesně ve chvíli, kdy byl střed mezi koly proti ní, odhodila červenou kabelku, s hlavou vtaženou mezi ramena padla pod vůz na ruce a lehce, jako by chtěla hned zase vstát, poklekla. A v témž okamžiku se zhrozila, co dělá. Kde to je? Co dělá? Proč? Chtěla se zvednout a uskočit zpět; ale cosi obrovského, neúprosného jí udeřilo do hlavy a vleklo ji za záda. „Panebože, odpusť mi všecko!“ hlesla, když si uvědomila, že zápas je marný. Stařeček cosi mumlal a pracoval s železem. A svíce, při níž četla knihu plnou nepokoje, klamu, bolesti a zla, ta svíce vzplanula jasnějším světlem než kdy jindy, ozářila jí vše, co předtím bylo obestřeno tmou, zapraskala, začala skomírat a zhasla navždy.

Přeložila Tatjana Hašková

STRUKTURA ÚSTNÍ MATURITNÍ ZKOUŠKY Z ČESKÉHO JAZYKA A LITERATURY

1 Charakteristika uměleckého textu (s využitím vědomostí získaných přečtením celého díla a s orientačním zasazením do literárněhistorického kontextu)

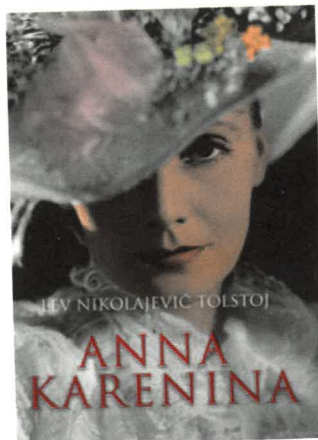
- Určete literární druh a žánr.
 - Určete časoprostor díla (kdy a kde se příběh odehrává).
 - Zařadte ukázkou do kontextu knihy.
 - Charakterizujte hlavní postavu.
 - Určete slohové postupy.
 - Kterou formu vyprávění zvolil autor a proč?
 - Vysvětlíte symboliku věty z ukázky: *Proč nezhasit svíci, když už člověk nemá, nač by se díval, když si oškliví vše, co vidí?*
 - Zařadte text do jazykové vrstvy.
 - Jak vidí Anna své okolí? Co dál udělá?
- /Pozn.: Ukázkou najdete v učebnici *Nová literatura 2* na str. 80./

2 Obecně kulturní a literárněhistorický kontext díla

- Přiřadte autora k uměleckému směru a vyjmenujte hlavní znaky tohoto směru.
- Zařadte autorovo dílo do literárněhistorického kontextu. Kteří autoři v této době napsali svá díla v Rusku a u nás?
- Zařadte román *Anna Karenina* do kontextu autorovy tvorby.

3 Charakteristika neuměleckého textu

- Charakterizujte funkční styl a slohový postup ukázky.
- Co je typické pro publicistický styl?
- Přiřadte text k jazykové vrstvě a proveďte lexikální a stylistický rozbor.
- O který slohový útvar se jedná?
- Vysvětlíte význam pojmu *konsensus*.

UKÁZKA – NEUMĚLECKÝ TEXT

Statisticky vzato jde už o třináctou adaptaci tohoto románu Lva Nikolajeviče Tolstého, ale těžko předpokládat, že by většina současného publika některou z nich znalo nebo mělo uloženo hluboko v srdci.

Tři verze vznikly ještě za němé éry kinematografie (jedna s Gretou Garbo, která si pak roli zopakovala ještě ve zvukové verzi o pár let později), a dále tu máme čtyři ruské verze, jednu egyptskou (!) a o zbytek se postaraly smíšené americké a britské štáby. Možná si někdo vzpomene, že Annou Kareninou byla už Vivien Leigh (proslavená spíš Jihem proti Severu) nebo Sophie Marceau, ale filmy s nimi nejsou klasikami, ale spíš naplněním „povinné četby“.

Tak ostatně ke Karenině většinou automaticky přistupujeme a málokdo dnes bude tvrdit, že je tento román pro něj inspirativní a psychologicky pronikavý v tom duchu, jak se píše psychologické romány nyní. Nechci se mýlit, ale asi je dnes málo lidí, kteří autenticky doceňují historickou důležitost tohoto Tolstého díla, spočívající v překlenutí klasické a moderní románové formy (vševědoucího vypravěče ve třetí osobě stídaného proudy vědomí) a v nasvícení kontrastu mezi dvěma podobami života ruské společnosti v 19. století (pofrancouzštělá městská aristokracie vzdálená obyčejným lidem versus příklon k panslavistickému hnutí a oslavě venkova).

Zkrátka, *Anna Karenina* se redukuje často na příběh nešťastně zamilované ženy, která skočí pod vlak. Pokrytecká veřejná morálka bránila rozvinutí jejího citu, dnes už by se podobný příběh nestal – zní přibližně konsensus. Nahlížet na Tolstého román jako vícehlasý dialog vyjasňující si různé osobní a společenské hodnoty, kdy nelze jednoznačně potvrdit pouze „represivní hypotézu“ (zlí maloměstáci proti čistotě nespoutané touhy), není „moderní“. *Anna Karenina* ale obecně není moderní. Dá se vůbec nějak aktualizovat?

(Ukázka z článku Kamila Fily *Anna Karenina* jako definitivně přežitá klasika? otištěném v Respektu)